

SLOVENSKI NAROD.

Iskaja vsak dan zvečer, izmili nedelje in praznike, ter valja po pošiljateljstvu na avstro-ogrsko deželo na vsa leta 25 K, na pol leta 12 K, na četrt leta 6 K 50 h, na en mesec 2 K 30 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom na vsa leta 24 K, na pol leta 12 K, na četrt leta 6 K, na en mesec 2 K. Kder hoče sam poslati, plača na vsa leta 22 K, na pol leta 11 K, na četrt leta 5 K 50 h, na en mesec 1 K 90 h. — Za tuje dežele toliko več, kolikor snaga poštnina. — Za naročbe brez istodobne vplačilne naravnane se ne skira. — Za oznanila se plačuje od petdesetopane peti-vrste po 12 h, če se oznanilo tiska enkrat, po 10 h, če se dvakrat, in po 8 h, če se tiska trikrat ali večkrat. — Depozit se ne izvele frankovati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je v Kranjskih ulicah št. 5, in sicer uredništvo v I. nadstropju, upravnništvo pa v pritličju. — Upravnništvo naj se blagovoljno pošilja naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne stvari.

„Slovenski Narod“ telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

Sijajna manifestacija slovenskega ljudstva.

Kršna Gorenjska je veljala do zadnjega časa kot izključna domena klerikalne stranke, kot pokrajina, kjer ni tal za svobodnejše, naprednejše gibanje. In res je bila zavita v nepredorno meglo in temo in če je vzpričo požrtvovalnega truda svobodomiselnih elementov zasnil na temnem svodu svetla žarek in za hip razsvetlil temno obzorje, bil je liki žarek meteor, ki šine raz nebesni obok, razsvetlil ozračje s čarobno svojo lučjo nato pa ugasne hipoma brez sledu.

Tako je bilo do nedavnega časa! A sedaj je jela pokati zora tudi na Gorenjskem; v okolici ljubljanske sami, ki najgloblje tiči v klerikalnem jarmu, se je jelo svitati, se je pričelo živahno gibanje med ljudstvom samim, ki je jelo čutiti na svojem telesu hlapčevske spona, v katere je je uklenila takozvana katoliška stranka, ki se hoče sedaj otresti teh verig ter se osvoboditi klerikalnega varuštva.

Led ljudske nerazsodnosti je prebit, ljudstvu so se odprle oči, spregledovati je jelo in misliti s svojo glavo in pametjo in sicer, naglašamo to s posebnim poudarkom, po zaslugi vrhovnega voditelja in neomejenega vladarja tiste stranke, ki je imela doslej to ljudstvo v popolni svoji oblasti.

Po zaslugi dr. Antona Bonaventura Jegliča, ki hoče baje naše ljudstvo prepodiniti v božjem strahu in ga pripeljati nazaj h Kristusu-kralju, a ga s svojo brezmejno nerodnostjo in glupostjo, ki ji je zaman iskati primere, goni in tira iz cerkve, je priredila včeraj popoldne ob treh narodno-napredna stranka v Sori shod, velik in impozanten, kakršnih je malo zabeleženih v analih narodno-napredne stranke.

Dasi je bil shod sklican takorekoč šele v zadnjem hipu, da se ni mogel niti primerno javno razglasiti, vendar je prihitelo iz sorške župnije in okolice, od blizu in daleč toliko ljudi, da je bila Starmanova hiša — vse sobe in

veža — pretesna in da je ljudstvo stalo še zunaj pred hišo in na dvorišču.

Dobrih 500 razsodnih mož in mladeničev, zavednih žena in deklet — otrok se načelno ni pripuščalo na shod — je bilo zbranih na zborovališču.

Vsa ta množica je bila mirna in dasi se ji je videlo, da jo vzpričo krvavih dogodkov, ki jih je pretekli teden izzval v Sori škof Anton Bonaventura v senci c. kr. bajonetov, navdaja najskrajnejše ogorčenje, vendar je brzdala svoja čustva in ko so korakali orožniki po dva in dva mimo gredoč ščitit — kaplana Brajca, je ljudstvo z dostojanstvenim preziranjem motrilo ta značilni dogodek, le semtertja se je grozeče dvignila pest in slišale so se pridružene besede: „Ali smo roparji in tolovaji, da se pošilja na nas orožniško silo?!“ Ker se potegujemo za svojega, po krivici preganjanega župnika, pa pošilja škof na nas bajonete!“

Vlado je na shodu zastopal vladni koncipist g. Sima. Shod je otvoril g. dr. Konrad Vodušek, ki je zborovalcem predstavil vladnega zastopnika in predlagal, da se izvoli za predsednika posestnik g. Šusteršič, čemur so vsi navzoči navdušeno pritrdili.

G. Šusteršič je prevzel predsedstvo in se nakratko zahvalil svojim sozupljanom na mnogobrojnem obisku ter v iskrenih besedah pozdravil g. dr. Tavčarja in dr. Voduška, zahvaljuje se jima, da sta se odzvala vabilu in došla na shod kot govornika.

Ko je g. Šusteršič omenil Tavčarjevo ime, so zagrmeli viharji „Živio“ klici z vseh strani in navdušenje se kar ni hotelo poleči.

Dr. Tavčarjev govor.

Nato je dal predsednik besedo g. dež. in drž. poslancu dr. Ivanu Tavčarju, ki je znova navdušeno aklamiral, govoril približno tako-le:

Cenjeni možje in mladeniči, spoštovane žene in dekleta! Z veseljem sem se odzval Vašemu vabilu in prevzel nalogo, da govorim na današnjem tako

mnogobrojno obiskanem shodu o delovanju, ali bolje rečeno — o nedelovanju našega dež. zbora, to je o obstrukciji klerikalne stranke, ki že vso volilno dobo v največjo škodo vsega prebivalstva, v prvi vrsti pa kmetškega, zavira redno delovanje in poslovanje našega deželnega parlamenta.

Kranjska naša dežela je v zadnjem času zaslovela širom sveta. Klerikalna obstrukcija in škof Anton Bonaventura Jeglič, o katerem pa ne maram raziskovati, ako sodi na škofovski stolico ljubljansko in ako ima potrebne sposobnosti za to odgovorno in vzvišeno dostojanstvo, (klici: Ali je to dober nadpastir, ki seje razdor med pastirjem in njemu izročeno čredo? Proč s takim škofom!) to sta oni dve znamenitosti, zaradi katerih slovi sedaj kranjska dežela preko ožjih meja naše domovine slovenske.

Detaktniti se hočem najprvo prislule obstrukcije, ki jo je uvedel v dež. zbornico pokorni sluga Antona Bonaventura dr. Šusteršič, (klici: da, hlapec, škofov suženj je), in razložiti, kaj je obstrukcija.

Ako ima kdo delo, ki bi ga imel izvršiti, a ga odloži in se ga neče dotakniti, je to obstrukcija, kakor je obstrukcija tudi to, da navedem najlože pojmljiv zgled, ako kmet ukazuje svojemu hlapcu, naj zorje njivo, hlapec pa tega neče storiti. (Viharne pritrdjevanje in klici: Tako je!)

Klerikalni poslanci so pričeli obstrukcijo na škofov ukaz, torej v znamenju vere.

Narodna napredna stranka pa smatra vero za tako sveto, da bi se je ne smelo izkoriščati v politične namene še manj pa, da bi se z vero delala politika. (Tako je!)

Klerikalci pa delajo baš nasprotno in škof sam zapoveduje, da naj bo vera dekla politike. (Klici: Lep škof to!)

Klerikalna stranka stoji na stališču, da se mora vera mešati v politiko in škof sam je proglasil to načelo za veljavno.

Ker še klerikalci nimajo večine v dež. zbornici, delajo z vsemi silami na to, da si jo pridobijo; to pa mislijo najlože doseči z obstrukcijo to je s tem, da nič ne delajo. (Denar pa le jemljejo!) in pa tudi drugim ne puste delati.

Dež. zbor je pa vendar za to, da dela in vse njegovo delovanje je namenjeno v prvi vrsti za kmeta, saj se pretežna večina tega, o čemer se razpravlja v zbornici, tiče koristi slovenskega kmeta; in prav je to, saj je kmetški stan temelj in podlaga vsemu socialnemu redu. (Klici: Tako je! Živio dr. Tavčar!)

Narodna napredna stranka je bila pripravljena dovoliti, da se pomnoži število kmetških poslancev, kakor so to zahtevali klerikalci. Letos gospodje niso več zadovoljni s tem in nadaljujejo svojo brezvestno obstrukcijo. Posledica tega je, da mirujo vse delo v zbornici in da se ne more ničesar ukreniti v perečih gospodarskih vprašanjih, ki se v prvi vrsti tičejo kmeta. Vse to pa zato, ker to zahtevata škof in Šusteršič. (Klici: Sramota, lumparija!)

V dež. zbornici je med drugim tudi na dnevnem redu uravnava Sore, ki je pereča zlasti za to okolico. Dežela in država sta pripravljeni dati svoje prispevke, da se reka Sora čim prej regulira. Včeraj je pa dr. Šusteršič izjavil, da bo njegova stranka obstruirala, ako se njemu ne ugodijo, ako treba tudi 20 let in ne bo prej odnehala, dokler se ne bodo razmere v dež. zboru zasukale tako, da bodo po volji klerikalcem. Ako bo pa pri tem brezvestnem početju neizmerno trpela dežela, v prvi vrsti pa kmetški stan, za to se ti ljudje prav čisto nič ne brigajo. To obstrukcijo bodo torej čutili na svoji koži najbolj kmeti, ki jo bodo plačevali s svojimi žulji. In taki ljudje se potem drznejo naglašati, da so prijatelji naroda, bojevniki za koristi našega kmeta. (Klici: To so lepi naši prijatelji!)

Visoko spoštujem duhovnika, ki

oznanja vzvišene verske resnice, ki temelje v načelih bratske ljubezni, znojljivosti in medsebojnega miru, prav zbog tega pa moram odkrito izpovedati, da sedanji naš škof ni na mestu, ker seje mesto bratstva in ljubezni med ljudstvo same seme sovraštva in razpore. (Viharne pritrdjevanje in ploskanje.)

Ako bi škof le mignil s svojim prstom, bi se povrnil mir v našo deželo in dr. Šusteršič bi kakor polit. kužek zlezal pod klop, da bi bil takoj konec razpore, ki zavira sedaj plodonosno delovanje dež. zbora. Toda škof tega neče, ker mu je sejanje sovraštva in razpore postala življenska njegova naloga. (Burno ploskanje in klici: Tako je!)

Zato vtika svoj nos v vse, kar ga ne briga, da vmešati se celo hoče v Vaše obč. volitve. Škof hoče, naj vam župani oče Smovca. (Klici: Ta krevljač, ta krompirjevec!) Vprašam Vas sedaj, ali mora biti pri Vas župan oče Smove, ali se je treba zavzemati za tako osebo škofu? (Klic: Seveda, saj je pri njem jedel pehtranove štruklje!)

In da bi tem lože obdržal na županekem stolu očeta Smovca, je hotel odstraniti tudi Vašega župnika, ker se le-ta ni podvrget njegovi volji, da bi agitiral za škofovega kandidata — očeta Smovca.

Sedaj Vas pa vprašam, ali je prav, ali je lepo, da se žrtvuje občešpotovanega župnika taki zloglasni osebi, kakor je župan Smove? (Razburjeni klici: Sramota je to, kakor je ne pozna svet!)

Da, sramota je to, ki je še tem večja, ker župnik ni ničesar storil, da bi zaslužil takšne kazni. (Klici: Nič ni zakrivil; nedolžen je, zato ga preganjajo!)

Ali ni oznanjeval med Vami blagovestja miru in ljubezni, ali ni izvrševal dela krščanskega usmiljenja? (Vsi zborovalci v koru: Vedno in vselej!) Ali Vas ni ljubil kot svojo v varstvo mu izročeno čredo, ali Vam ni odpušchal kot Vaš duhovni oče grehov?

LISTEK.

Slovensko-nemška meja na Štajerskem.

Kulturno zgodovinski in narodopisni doneski. Nabral A. B. (Dalje.)

Najgrše narodno izdajstvo pa je zakrivil za Soboto župnik B., doma od Sv. Jurja v Slov. Goricah, ki je umrl v Soboti leta 1849. Kakor piše Božidar Raič v svojem potopisu v „Novicah“ leta 1860 („Potnikove misli in opazke hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor“) je bila Sobota nekaj desetletij poprej še vsa slovenska; imenovani župnik B. je že kot kaplan v Marenbergu največ pripomogel, da se je ta trg ponemčil. Iz lastnega nagiba je začel nekatere tržane učiti nemško brati in pisati ter položil tako podlago nemški šoli. Prišedši za župnika v Soboto, je našel cerkev še napol slovensko, t. j. po dve pridigi v mesecu sta bili slovenski, dve pa nemški, dočim je bil krščanski nauk še večinoma slovenski. Tudi spovedovali so se skoraj še vsi župljani slovensko. Da bi ustregel nemškemu glažutarjem, je začel B. samo nemško pridigovati. Raič k temu vz-

klika: „Jeli se to pravi po načelu Kristusove vere ovčice pasti, za njih dušno srečo skrbeti, ne verjamem.“ Sicer pa je Raič naletel na dva dečka, ki nista hotela razumeti slovensko, vsi drugi „radi po domače osujejo“ (osovati = ondetni izraz za pogovarjati se, meniti se). Jaz sem naletel le na nekega starega pastirja, ki je rad slovensko govoril, četudi v grozni mešanici, vendar je še izgovarjal z za g, kakor v Dravberzi za v Dravbergu.

Dandanes je slovenščina v Soboti le še čestitljiv pomnik. V dobrih 30 letih se nele ne bo več razumela, temuč tudi ne več slišala slovenska beseda. Po zatirjanju sedanjega župnega upravitelja, g. Jos. Kostanjevca, razume še ena tretjina — starejši ljudje — slovensko. Govori pa se menda v nobeni hiši več slovenščina. G. Kostanjevec je navdušen rodoljub, a žal nima v narodnem oziru kaj več reševati. Sicer pa se nekaj orjaškemu možu tudi pozna, da mu je gorski zrak preoster ali pa ima prehudo domotožje po vinorodni, solčni „Prlekovini“.

Družba sv. Mohorja ima med ljudstvom še enega naročnika, kmeta Goloba, po domače Vrhovnika. Sploh so imena posestnikov lepa slovenska, ki

še edina pričajo, da župnija ni prava nemška, temuč ponemčena. Tako se imenujejo boljši posestniki: Trtnice, Medved, Čuhnik, Pušnik, Pečovnik, Rovnik, Rožič, Bogatec itd. Otroci teh gospodarjev pa že ne znajo več slovenski. Saj je šola že nad 50 let popolnoma nemška, dasi pripoveduje Raič, da so se leta 1860 še nekateri učenci slovenski brati in krščanski nauk učili. Sedanji učitelj je, kakor že povedano, Nemeč iz Šlezije po imenu Amand Nietsch. Ustanovljena je bila šola leta 1844. Takrat je še vsekakor bila večina slovenska, ker je pri otvoritvi imel takratni „vikš školski ogleda“, kanonik Anton Martin Slomšek najprej slovensko in potem šele nemško pridigo. Dandanes je v župni cerkvi slovenska pridiga le na dan župnega patrona sv. Jakoba, a že takrat le zaradi tujih romarjev. Tudi pri podružnici Sv. Lenart na Zambihlu je iz istega namena slovenska pridiga velikonočni ponedeljek.

Velike zgodovinske važnosti je spominska knjiga, ki jo je ustanovil pri podružnici Sv. Lenarta bogati fužinar iz Mute, Gustav pl. Jaeger, leta 1843. Sedaj se hrani knjiga v župnišču, a je skoraj popolnoma pozabljena, odkar v ponemčeno Soboto ne prihajajo

več Slovenci. Knjiga hrani toliko zgodovinskih, proroških beležk slavnih slovenskih mož, da bi bilo škoda, ako bi se pozabile.

Leta 1847. je bil od 1. do 4. septembra v Soboti realni profesor iz Gradca dr. Jos. Muršec, ki je zapisal v knjigo: „Sim pohodil svojega draga prijatelja (župnika Fr. Breznika, umrl 1848) in sošolarja, s katerim ava se ne več videla od njegove s prve maše Bogu darovane 22. Avgusta 1831 ino sem ga najdel nepremenenega v njegovem blagem sercu sem se začudil čres velike basnovite premembe in peprave, ktere je on k blagostanju svojih vernih farmanov ino duhovnih naslednikov izpelal — ali žalibože, tudi spoznal, da bode vendar črez nekaj 10—20 let slovenska Sobota vsa nemška.“

20. novembra 1848 je pisal v knjigo vnet ilirec, „Johan Ivan Strah“ sledeče: „Bivši oskrbiteelj župnije (?) Sv. Jakoba na Sobotah. — Dolazio jest na ovo izbrano, v sveh okolnostih glasovito županijo 1 vaga meseca mlarnika (?), jest uživao sladkosti kao i britkosti ove okolice do 20tega listnika 1848 (Letnice se ne strinjajo!). Spomin te nekekdaj čiste slovenske, sad pako žalibože u svem (?)

ponemčene županije mi ostane duboko u saree zasaden. Z Bogom. — Za Sobotom dodje nedela, za svetim Jakopom dodje sveta Ana.“ (Menda je prišel k Sv. Ani na Krembergu.)

30. avgusta 1856. najdemo zabeleženo: „Jože Šuman, od Sv. Ane v slovenskih goricah, modroslovec v filološkem delu obiskaje svojega botra tukej župnika, visoke časti vrednega gosp. Jožefa Divjaka. — Trknem jako s čašekom (?) in iskreno kričim (?) Bog vas živi in ohrani vsem dobrem (?) dragi stric.“

Due 27. novembra 1856. pa bemo: „Davorin Kramberger, podžupnik na Muti. Težavno prikimal v Soboto, težek dva centa in 26 funtov. (Umevno!)

Dne 10. julija 1860. najdemo vpisano: Raičev Božidar, duhovnik in učnik v Mariboru — pregleduje mejo slovenskega in nemškega jezika. (S cirilico): Pogrenilo moje lice iže dom i rod zatirat se. (Z latinico): Sobota! Slovenska si bila, pa nemčevavna skrb sekovske vladikovine te je že skoro vso potujila, le napete žilice gorečih slovenskih duhovnikov šče te morejo te strašne rakove bolezni rešiti.“

(Dalje prih.)